

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тамара Поляруш – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми граматики, словотвору топонімів і апелятивів.

**РОЗПОДІБНЕННЯ НАГОЛОСУ ОЙКОНІМІВ ТА
АПЕЛЯТИВІВ**

Лариса ГУЦУЛ (Кіровоград)

У статті досліджується зв'язок наголосу українських назв населених пунктів з наголосом апелятивів. Виділяються спільні та відмінні риси в їх акцентуації. Встановлено, що внутрішні акцентологічні процеси ойконімії привели до віддалення їх наголошення від апелятивів, до формування своїх диференційних ознак.

The connection of the stress in Ukrainian oikonyms with the stress of the words of general vocabulary is investigated in the paper. The common and distinctive features in their accentuation are described. The author claims that the inner accentological processes of the oikonyms system resulted in the deviation of their stress placement rules from those of lexemes of general vocabulary, and in formation of their differential features.

Постійним об'єктом вивчення наголосу українських та російських мовознавців були лише апелятиви, тому, досліджуючи акцентологію назв населених пунктів, ми спиралися на наукові праці українських вчених: О. Потебні, І. Огієнка, Л. Булаховського, В. Складенка, В. Винницького, З. Веселовської, В. Задорожного, А. Білоштана, М. Пилинського, М. Погрібного, А. Кримського, Л. Гумецької, О. Романченка, а також російських учених А. Залізняка, В. Дибо, В. Лопатіна, В. Редькіна, В. Колесова, О. Суперанської та ін.

На сучасному етапі вивчення наголосу слів апелятивної лексики ведеться в декількох аспектах: 1) вивчення процесу становлення українського наголосу в зв'язку з історичним розвитком мови; 2) дослідження теоретичних питань наголосової системи української мови в порівняльно-історичному плані; 3) систематизація наголосу літературної мови способом вивчення лексикографічних джерел, мови творів письменників, усного літературного мовлення; 4) характеристика системи українського акцентування, аналіз закономірностей наголошування різних частин мови; 5) пояснення лексико-граматичних (розрізнявальних) функцій наголосу; 6) експериментальне дослідження словесного наголосу; 7) висвітлення деяких питань діалектного наголосу [2, 5-6].

Вивчення наголосу сучасної української мови пов'язане передусім з науковим доробком В. Винницького; у його працях досліджена система українського акцентування, проаналізоване наголошення всіх лексико-граматичних розрядів слів, установлені акцентні типи для кожного морфологічного класу, показано процес формування акцентної системи сучасної української мови, а також розглянуто шляхи і причини

формування в українській мові лексичної, граматичної і семантико-граматичної диференціації слів за допомогою наголосу, висвітлено смислорозрізнявальну, форморозрізнявальну, семантико-граматичну функції наголосу.

Усі названі аспекти дослідження наголосу стосуються слів апелювальної лексики. У галузі акцентології лише в працях О. Суперанської об'єктом дослідження є ономастична лексика («Ударение в собственных именах в современном русском языке», 1966, «Ударение в заимствованных словах в современном русском языке», 1968) [5; 6].

А наголос українських ойконімів, їх акцентна структура, морфонологічна функція наголосу при творенні ад'ектонімів і катойконімів на ґрунті української мови ще системно не досліджувалися.

Метою статті є виявлення зв'язку наголосу ойконімів з наголосом апелювальної лексики, з'ясування спільних та відмінних закономірностей в акцентуації українських назв населених пунктів та апелювальної лексики.

Наголос в ойконімах досить тісно зв'язаний з наголосом *апелювальної* української мови, тому що апелювальні породи ойконіми. Як відомо, ойконіми утворилися із складу загальної лексики, тому вони вважаються вторинними утвореннями і в структурному відношенні мало чим різняться від апелювальної лексики. Для них, в основному, не творилися нові спеціальні ономастичні форманти. З погляду історичного розвитку мови усі словотвірні форманти і типи спершу вживалися в апелювальній лексиці, а згодом відбулась топонімізація суфіксів, розширювалася сфера їх вживання, і вони набули відповідних спеціалізацій (так, у XIV-XV ст. уже можна говорити про суфікси *-ів-, -ов-, -ин-, -ан-и, -иц-я, -ець, -к-а* та інші як топонімічні) [1, 50]. Ойконіми не утворюють спеціальних словотвірних типів, а підпорядковуються загальним законам деривації української мови, зв'язаних з тим, що їх функція зводиться до розрізнення окремих однотипних об'єктів [1, 58]. За структурою українські ойконіми мають форми однини і множини. Домінуюча кількість ойконімів виступає у формі однини. Якщо в апелювальних плюральна флексія є засобом граматичного розрізнення, то для множинних ойконімів (типу *Суми См, Кавуні/ Чрк, Хуторі Чрк*) вона виступає «константою структури, а звідси і лексичного змісту», твердить З. Франко [7, 108]. Характерною особливістю в акцентуації множинних ойконімів є те, що флексивне наголошення в них досить поширене, на відміну від апелювальної лексики та ойконімів, які виступають у формі однини.

Хоча за структурою ойконіми подібні до апелювальної лексики, наголос назв населених пунктів не дублює наголос слів загальної лексики. Коли слова загальної лексики стають ойконімами, вони змінюють свою предметно-поняттєву і об'єктно-номінативну співвіднесеність та поривають з тими загальними назвами, від яких утворені [5, 119]. Вживаючись протягом декількох століть, ойконіми розвинули свої акцентологічні особливості, а

дія аналогії та інші фактори зробили наголос ойконімів відмінним від наголосу епонімів.

Виходячи з цього, специфічність наголошення ойконімів потрібно шукати в самій специфічності ойконімів та їх відмінностях від апелятивів. Такими відмінностями є: 1) конкретно-номінативна функція ойконімів; 2) штучність створення; 3) відносність вибору; 4) вторинність більшості ойконімів відносно апелятивів; 5) однозначність та неактуальність етимології; 6) специфічність словотворчих засобів тощо.

Внутрішні акцентологічні процеси ойконімії привели до віддалення їх наголошення від апелятивів, до формування своїх диференційних ознак, щоб бути самостійними і не подібними до апелятивів. Наприклад, в ойконімі *Лебедівка Хрк* наголошений суфікс *-івк-а*, а в апелятиві, від якого утворений цей ойконім (*лѣбідь*), наголос падає на корінь.

Тому в процесі мовлення спостерігається розподібнення наголосу ойконімів та апелятивів під впливом причин різного характеру, і ойконіми отримують інші ознаки і, отже, інше наголошення. Але поряд з відмінностями від апелятивів та розподібненням у наголошенні відчутна сильна тенденція до вирівнювання наголосу ойконімів за аналогією до наголосу апелятивів. Про це свідчить:

а) форми паралельного наголошення в ойконімах (*Носівка Чрг*, *Маківка Крв*, *Степанкі Чрк*, *Васількі Мк*, *Колод'я/жне Вл* та ін.);

б) наявність по-різному наголошених однотипних ойконімів, у яких переважає наголошення за аналогією до апелятивів (напр., ойконім *Олександрівка Крв*, *Хрс*, *См*, *Хрк...* трапляється 23 рази (з наголошеним коренем), а ойконім *Олександрівка Рв* (з наголошеним суфіксом) – один раз; *Степанівка Крв*, *Лг...* – 15, *Степанівка См*, *Чрв* – 2 рази; *Болотниця Жт* – *Болотниця Чрг* та ін.);

в) ойконіми, утворені від того самого апелятива (ойконіми з однаковим коренем), у яких теж переважає наголошення за аналогією до апелятивів (*Раків Вл*, *Ракова Чрв*, *Ракове Зк*, *Раківка Рв*, але: *Ракі См*; *Радісне Крв*, *Радовель Жт*, *Радовичі Вл*, *Радомишль Жт*, *Радомля См*, *Радошин Вл*, *Радуль Чрг*, але: *Радошівка Трн*, *Радулін Жт*, *Радушне Днп*, *Радчиці Жт* та ін.).

Отже, досліджуючи проблему зв'язку наголосу назв населених пунктів української мови з наголосом апелятивів, треба виходити із діалектики єдності протилежностей: поряд з розподібненням наголосу спостерігається сильна тенденція до вирівнювання наголосу ойконімів за аналогією до наголосу апелятивів.

Залежно від того, яким чином ойконіми зв'язані з апелятивами, вони поділяються на первинні та непервинні [5, 186-187].

Первинні ойконіми безпосередньо зв'язані з апелятивами й утворені від них (*Маякі Вл*, *Шпакі Лв*, *Довжик См*, *Базар Жт*; пор.: *ма/й'а/к*, *шп'ак*, *довгий*, *базар*). З одного боку, ойконіми підтримують зв'язок з

апелятивами, від яких вони виникли, асоціюються з ними, й існує напівсвідоме прагнення до того, щоб ойконіми були словами зрозумілими, а з іншого боку, ойконіми – це цілком самостійні слова, що мають свої моделі наголосу. Тому в одному випадку ойконіми можуть зберігати наголос апелятива (*По́ле Трн, Стéп Жт, Ма́чухи Пл, Лі́півка См*; пор.: *по́ле, стéп, ма́чуха, лі́па*), а в іншому – наголос може перетягувати на себе словотворчий формант (*Лебе́дівка Хрк, Воді́ця Зк, Степо́к Жт*; пор.: *ле́бідь, водá, стéп*) або наголос ойконіма може просто не збігатися з наголосом апелятива (*Ставо́к Рв, /йу́/накі́вка См*; пор.: *ставо́к, юна́к*).

Іншу картину спостерігаємо за розгляду непервинних ойконімів, які опосередковано зв'язані з апелятивами й утворені опосередковано від інших власних назв (*Воро́вського Од, Кото́вського Мк, Бо́гдан Зк*).

У назвах населених пунктів цього типу діє тенденція наслідувати наголос того власного імені, яке послугувало епонімом (*Афанáсії́вка Мк, Іларіо́нове Днп, Петро́вського Хрс*). Але ця тенденція проявляється не завжди, оскільки прізвища, імена і т. д., від яких утворені ойконіми, перебувають в іншій ономастичній сфері й бувають дуже далекими від народжених ними ойконімів (пор. *Богда́н* – власне ім'я, але: *Бо́гдан* – прізвище і *Бо́гдан Зк* – ойконім), а також наголос у них є засобом розрізнення одних власних назв (напр., імен) та інших (ойконімів), у чому проявляється смислорозрізнявальна функція наголосу.

Наголос у непервинних ойконімах може перетягувати на себе словотворчий суфікс, але це відбувається надто рідко (напр., *Микола/йé/вичі Чрв*).

Акцентологічна система ойконімів має багато спільних рис та тенденцій з **акцентологічною** системою апелятивів. Так, акцентно-фонетичні та акцентно-морфемні ознаки ойконімів подібні до ознак апелятивів, напр., середня довжина ойконімів та слів апелятивної лексики три-чотири склади, або три-чотири морфеми, а загальномова тенденція до наголошення середини слова чітко простежується і в **акцентологічній** системі ойконімів.

Порівняльний аналіз акцентологічної системи ойконімів та апелятивів виявляє певні спільні риси в наголошенні ойконімів і слів загальної лексики, однакових у структурному відношенні. Назвемо деякі з них:

1. У безафіксних ойконімах та апелятивах – непохідних словах (які з погляду сучасної української мови мають непохідну основу і зберігають свій давній наголос) наголос майже завжди збігається (*Зор'á/ Мк, Дру́жба Хм, Берéза См, Топо́ля См, Во́вна См, Ві́ла Вн*; пор.: *зор'á/, дру́жба, берéза, топо́ля, во́вна, ві́ла*).

2. Префіксальні безсуфіксні ойконіми та апелятиви – префіксальні безсуфіксні іменники мають і префіксальне, і кореневе наголошення (*Розкві́т Од, Посі́ч Ль, але: Розлі́в Хрс, Поді́л См*).

У префіксальних безсуфіксних іменниках чоловічого роду первинним був наголос на префіксі, потім почався процес поступового переміщення наголосу з префікса на корінь [4, 25-32], тому ці іменники в сучасній українській мові виступають і з кореневою, і з префіксальною акцентуацією. Цей процес поступового перетягування наголосу з префікса на корінь вплинув і на акцентуацію ойконімів, які теж вживаються і з кореневою (*Задвір Рв, При/й/у/т Мк*) – 45 %, і з префіксальною акцентуацією (*Заріч Пл, Прішиб Мк*) – 55 %. Але в ойконімах наголос однаковою мірою може падати і на префікс, і на корінь. Та вагання у наголосі ойконімів такого структурного типу не зафіксовано; а в апелятивах більшість слів вживають з кореневим наголошенням та спостерігається вагання в наголосі, а це свідчить про те, що процес переміщення наголосу з префікса на корінь триває [2, 13] (пор.: *пріріст* і *пріріст*, *розвіз* і *розвіз*, *зачин* і *зачін*).

Префіксальні безсуфіксні ойконіми на *-а* (*-я*) (*Забара Рв, Нехвороща Пл, Замогіла Чрв*) виступають здебільшого з кореневою акцентуацією (76 %), як і апелятиви – префіксальні безсуфіксні іменники жіночого роду, яким здавна властива тенденція до перетягування наголосу з префікса на корінь [3, 86-95].

Префіксальні безсуфіксні ойконіми на *-о*, *-е*, *-и*, *-і* мають теж в основному кореневе наголошення (93 %: *Підвисоке Крв, Пригоже Хрк, Розтоки ІФ, Перемори Од*), як і апелятиви.

3. У префіксально-суфіксальних ойконімах та апелятивах наголос переважно (91 %) на корені (кореневе наголошення – 222 (91 %): *Потічок ІФ, Привільне Мк, Неділище Жт*; префіксальне – 10 (4 %): *Подимка Крв, Заболотове См*; суфіксальне – 7 (3 %): *Погребіще Вн, Загор'я/ні Хм*; флективне – 5 (2 %): *Попасне Хрк, Погребнякі Пл*).

4. В ойконімах та апелятивах з наголошенням двоскладовим префіксом *пере-* наголос майже завжди падає на другий склад цього префікса (*Переволока Трн, Перелісок См*).

5. Кореневе наголошення переважає над суфіксальним в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ик-* (кореневе наголошення – 10 ойконімів (71 %): *Довжик См, Бобрик Од*; суфіксальне – 4 (29 %): *Кагарлік Кв, Дубовік Жт*).

6. Кореневе наголошення переважає над суфіксальним в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ів-* (*-їв-*) (кореневе наголошення – 236 ойконімів (81 %): *Харків Хрк, Радехів Вл*; суфіксальне – 54 (18 %): *Кулишів Вн, Левків Жт*).

7. Кореневе наголошення переважає над суфіксальним в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ниц-я* (кореневе наголошення – 31 ойконім (67 %): */й/я/блунця Чрв, Тісмениця ІФ*; суфіксальне – 15 (33 %): *Студенія Хм, Дранія Чрв*).

8. Кореневе наголошення переважає над суфіксальним в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ин-* (кореневе наголошення – 83 ойконіма (68 %): *Гнідин Кв, Жукотин ІФ*; суфіксальне – 39 (32 %): *Люботін Хрк, Дудін Лв*).

9. Кореневе наголошення переважає над суфіксальним в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ич-* (кореневе наголошення – 12 ойконімів (93 %): *О'бич Трн, Кр'асович Зк*; суфіксальне – 1 (7 %): *Сопіч См*).

10. Кореневе наголошення переважає над суфіксальним в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ич-і* (кореневе наголошення – 194 ойконіми (97,5 %): */й'а/ковичі Зп, Нар'одичі Жт*; суфіксальне – 4 (2 %): *Лисовічі Кв, Соловічі Вл*).

11. Суфіксальне наголошення переважає над кореневим в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ок-* (суфіксальне наголошення – 25 ойконімів (67 %): *Діло́к Зк, Бридо́к Чрв*; кореневе – 11 (30 %): *Барвінок Хрк, Корчу́нок Трн*).

12. Наголошення тільки суфіксальне в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-чан-и* (суфіксальне наголошення – 13 ойконімів (100 %): *Богородча́ни ІФ, Монастирча́ни ІФ*).

13. Наголошення тільки суфіксальне (за деякими винятками) в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ан-и* (*-ян-и*) (суфіксальне наголошення – 34 ойконіми (88 %): *Бережа́ни Трн, Вербл'а́ни Лв*; флективне – 5 (12 %): *Капрані́ Од, Кияні́ Хрк*).

14. Наголос однаковою мірою падає і на корінь, і на суфікс в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ище-е* (кореневе наголошення – 26 ойконімів (45 %): *Корі́тище См, Новосе́лище Зп*; суфіксальне – 32 (55 %): *Слободі́ще Жт, Парі́ще ІФ*). Оскільки назви на *-ище*, то вони виявляють багато спільних рис в акцентуації.

15. Кореневе наголошення переважає над флективним в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ц-і* (кореневе наголошення – 47 ойконімів (72 %): *Су́ємці Жт, Су́ботці Крв*; флективне – 18 (27 %): *Корсунці́ Од, Млинці́ Трн*).

17. Наголошення завжди флективне в ойконімах та апелятивах – відприкметникових субстантивованих дериватах на зразок *Нові́й Мк, Нове́ Зп*. Такі ойконіми мають наголошену флексію за аналогією до апелятивів-прикметників (пор.: *старі́й, нові́й*), що не суперечить акцентологічним нормам сучасної української мови. Складені ойконіми – двослівні – з першим компонентом *нові́й, старі́й* теж характеризуються акцентованою флексією: *Нові́й Ставо́к Мк, Нові́ Біл'а́ри Од, Новá Пра́га Крв, Новá Спа́рта См, Старі́й Кри́м Крм, Старі́ Коша́ри Мк, Старá Рона́ Лв*.

18. Флективне наголошення є рідкісним в ойконімах та апелятивах з фіналлю *-ськ-е, -ськ-а, -ськ-ий, -ськ-і* – 10 (4 %). Деякі акцентуаційні закономірності слів загальної лексики спостерігаються і в ойконімах: а) прикметники, що походять від іменників чоловічого роду, вживаються з

наголошеним закінченням (пор.: *мирський, донський і Мирське См, Донське Днц*); б) прикметники, що походять від іменників жіночого роду, вживаються з наголошеним закінченням (пор.: *гірський – Гірське ІФ*; але префіксальний ойконім *Підгірське Трн* вживається з наголошеним коренем); в) прикметники, що походять від іменників середнього роду, вживаються з наголошеним закінченням (пор.: *міський, морський – Приміське Хрс, Заміське Хрк, Заморські Рв*; але префіксальний ойконім має акцентований корінь).

19. Не буває наголошеною флексія в ойконімах та апелятивах з фіналлю: *-ниц-я* (*Ол'а/ниця Вн, Студеніця Хм*), *-иц-я* (*Бúзовиця Чрв, Луквиця ІФ*) (В. Склярєнко вважає, що в іменниках на *-иц-я* зміни відбувалися у межах основи – наголос переміщався з кореня на суфікс, а флективної акцентуації вони не знали і не знають [3, 130-131]; *-ич-і* (*Бабичі Зк, Сокіричі Вл*) (хоча й зафіксований один випадок флективного наголошення в ойконімі *Мариничі Чрв*, але така акцентуація не буде диференціювальною ознакою ойконімів на *-ич-і*) та ін.

20. Поширене флективне наголошення в ойконімах та апелятивах із фіналлю: *-и* (флективне наголошення – 96 ойконімів (49 %): *Лані ІФ, Симоні Жт*, кореневе наголошення – 101 ойконім (51 %): *Вари Зк, Стірти Жт*). Специфічною особливістю українських ойконімів, як і іменників множини, є перннетягування наголосу на закінчення. Перенесення наголосу на закінчення у формі множини можна пояснити намаганням відрізнити форму однини від форми множини. На відміну від апелятивів, категорія числа в ойконімах на *-и* не має ні лексичного, ні граматичного значення, і флексія *-и* характеризує окремий структурний тип ойконімів. Але незважаючи на ці відмінності в значенні, наголошення флексії поширене як в ойконімах на *-и*, так і в апелятивах (пор.: *сад – саді, книжка – книжкі і Дрозді Кв, Берегі Зк*) та ін.

Поряд із зазначеними спільними рисами спостерігаються певні відмінності в акцентуації ойконімів та апелятивів:

1. В ойконімах на *-к-и* досить поширене флективне наголошення (флективне наголошення – 74 ойконіми (40 %): *Галушкі См, Пояскі Жт*; кореневе – 113 (59 %): *Гірки Вл, йє/рки Чрк*), на відміну від апелятивів, у яких флексія наголошується рідко.

2. В ойконімах на *-ик-и* досить поширене флективне наголошення (флективне наголошення – 10 ойконімів (24 %): *Золотнікі Трн, Маховікі Чрв*; кореневе – 32 (76 %): *йє/рчики Жт, Заліцики Трн*, на відміну від апелятивів, які мають лише кореневий наголос.

3. В ойконімах на *-ак-и* (*-як-и*) флективне наголошення переважає над суфіксальним, і в деяких випадках трапляється кореневе (флективне наголошення – 19 ойконімів (61 %): *Литвякі Пл, Шельпакі Трн*; суфіксальне – 10 (33 %): *Кобел'а/ки Пл, Журіки ІФ*; кореневе – 2 (6 %):

Пізняки См, Худяки Чрк), на відміну від апелятивів, у яких наголошеним є суфікс чи флексія.

4. В ойконімах на *-инц-і, -анц-і (-яниц-і)* найчастіше кореневе наголошення (кореневе наголошення – 103 ойконіми (82 %): *Ржівинці Чрв, Костинці Крв*; суфіксальне – 17 (13 %): *Лучинці ІФ, Ордінці Хм*), на відміну від апелятивів, у яких наголос падає на перший, внутрішній суфікс *-инц-і, -анц-і (-яниц-і)*.

5. В ойконімах на *-ець* переважає суфіксальне наголошення (суфіксальне наголошення – 55 ойконімів (67 %): *Гнилéць Чрк, Сокілéць Вн*; кореневе – 28 (33 %): *Грабовець Вн, Пілипець Зк*), а в апелятивах однаковою мірою наголошується корінь і суфікс. Якщо в апелятивах перед суфіксом *-ець* виступає суфікс *-ів-*, то наголос падає на корінь або на суфікс *-ів-*, і ніколи під наголосом не буває суфікс *-ець* (*іскривець, гуртківець*) [2, 16]; в ойконімах такої закономірності не простежується: наголос у цих онімах частіше падає на суфікс *-ець* – 93 % (*Хмелівéць См, Вербівéць Чрк*) і рідко – на корінь – 7 % (*Вішинівéць Трн*).

6. В ойконімах на *-иц-я* переважає кореневе наголошення (кореневе наголошення – 34 ойконіми (59 %): *Лóхвиця Пл, Новосéлиця Чрк*; суфіксальне – 23 (41 %): *Стрiлiця Хрк, Глушiця Рв*), а в апелятивах – суфіксальне. Іменники з наголосом на корені нечисленні, вони належать або до похідних з багатоскладовою основою (напр., *нісенітниця*), або до префіксальних (напр., *помійниця*). Якщо перед суфіксом *-иц-я* в ойконімах є суфікс *-ов-*, то наголошеним може бути і суфікс *-иц-я*, і суфікс *-ов-* (наголошений суфікс *-иц-я* – 50 %: *Хотовiця Трн, Ростовiця Жт*; наголошений суфікс *-ов-* – 45 %: *Торговiця ІФ, Дубровiця Рв*), а значно рідше наголошеним виступає корінь (5 %), що не є нормативним в акцентуації ойконімів на *-иц-я* і відбиває південно-західні говірки (*/iá/ровиця Чрв, Луковиця Чрв*). В апелятивах же акцентованим частіше виступає суфікс *-иц-я* [2, 26] (напр., *половиця, вдовиця*), рідко – корінь (напр., *цérковиця*) та суфікс *-ов-* (напр., *торговiця*).

7. Якщо в апелятивах перед суфіксом *-ськ-е, -ськ-а, -ськ-ий, -ськ-і* виступає суфікс *-ів-*, то він в основному перетягує наголос на себе (напр., князівський), а в ойконімах такої закономірності не простежується: суфікс *-ів-* може виступати і акцентованим (40 %: *Розсохiвське Жт, Скосарiвське Од*), і неакцентованим (60 %: *Горóхiвське Мк, Григорiвське Мк*).

Отже, спільні риси та відмінності в акцентуації ойконімів та слів загальної лексики дозволяють зробити висновок про те, що, по-перше, наголос в ойконімах етимологізується і реетимологізується через загальні назви – і це вічно живий мовний процес [5, 189]. По-друге, особливості акцентологічної системи ойконімів диктують своє наголошення. Аналіз показує, що внутрішні акцентологічні процеси ойконімії привели до віддалення їхнього наголошення від апелятивів та до формування своїх диференційних ознак.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Скорочення назв областей України: Вн – Вінницька, Вл – Волинська, Днп – Дніпропетровська, Днц – Донецька, Жт – Житомирська, Зк – Закарпатська, Зп – Запорізька, ІФ – Івано-Франківська, Кв – Київська, Крв – Кіровоградська, Крм – Кримська, Лв – Львівська, Лг – Луганська, Мк – Миколаївська, Од – Одеська, Пл – Полтавська, Рв – Рівненська, См – Сумська, Трн – Тернопільська, Хрк – Харківська, Хрс – Херсонська, Хм – Хмельницька, Чрв – Чернівецька, Чрг – Чернігівська, Чрк – Черкаська.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бучко Д.Г. Ойконімія Покуття: Дис. ... д-ра філол. наук. – Чернівці, 1992. – 305 с.
2. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. – К.: Рад. шк., 1984. – 159 с.
3. Скляренко В.Г. Історія акцентуації іменників а-основ української мови. – К.: Наук. думка, 1969. – 147 с.
4. Скляренко В.Г. Історія акцентуації іменників середнього роду української мови. – К.: Наук. думка, 1979. – 120 с.
5. Суперанская А.В. Ударение в собственных именах в современном русском языке. – М.: Наука, 1966. – 259 с.
6. Суперанская А.В. Ударение в заимствованных словах в современном русском языке. – М.: Наука, 1968. – 310 с.
7. Франко З.Т. Граматична будова українських гідронімів. – К.: Наук. думка, 1979. – 184 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Лариса Гуцул – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: акцентологія ономастичної лексики, відтопонімний словотвір